

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kilpiö, Juha-Pekka; Pekkanen, Reetta; Simpura, Riikka

Title: 2010-luvun runous

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Tuli & Savu ja kirjoittajat

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kilpiö, J.-P., Pekkanen, R., & Simpura, R. (2020, 26). 2010-luvun runous. Tuli & Savu, (103-104), 120-141. <https://www.tulijasavu.net/2021/04/2010-luvun-runous/>

Toimitus

2010-luvun runous

6.4.2021 :: Artikkelit, nro 103-104

Olemme laatineet tähän *Tuli & Savun* numeroon jatko-osan **Kristian Blombergin**, **Teemu Mannisen** ja **Henriikka Tavin** artikkelille ”2000-luvun runous”, joka ilmestyi *Paradigma*-numerossa 4/2009. Tuohon artikkeliin on koottu 30 hakusanan alle keskeisiä ilmiöitä vuosituuhannen ensimmäisen vuosikymmenen suomalaisesta runoudesta. Alkuperäinen kooste on osoittautunut tarkkanäköiseksi, ja monet siinä noteeratuista ilmiöistä ovat jatkaneet elämäänsä kymmenluvulla, vaikkapa kollaasi, käsitteellinen runous, menetelmällisyys ja visuaalisuus.

Tässä jatkoartikkelissa olemme painottaneet mielestämme uusia, 2010-luvulle ominaisia runousilmiöitä. Osalla on kuitenkin lähtökohtansa aikaisemmassa jutussa, kun jotkin runosuuntaukset ja tekotavat ovat jatkaneet kehkeytymistään (esimerkiksi ”Käsitteellinen runous” → ”Konseptualismit”). Mukana on ilmiöitä eri kokoluokista: runokeinoja, teemoja ja runokentän institutionaalisia seikkoja. Teosesimerkit ovat vuosilta 2010-2020.

Tällainen lista ei luonnollisestikaan voi sisältää kaikkea, vaan se kannattaa ottaa enemmän ehdotuksena. Mikään mainituista runoteoksista ei pelkisty ainoastaan siihen hakusanaan, jonka alla se esiintyy, ja vastaavasti kuhunkin hakusanaan löytyisi paljon enemmän esimerkkiteoksia. Lukija keksinee helposti lisää runousilmiöitä ja lisää teoksia. Kiitos arvokkaista kommentteista Kristian Blombergille, **Tuomas Taskiselle**, **Virpi Vairiselle** ja **Maaria Ylikankaalle**.

Affektit

Affektit ovat tuntemuksia, mutta häilyvämpiä ja ruumiillisempia kuin perinteiset nimettävissä olevat tunteet. Tunneilmaisuus on totta kai lyyrisen runouden ydinnestettä, mutta affekteissa korostuu aiempaa vahvemmin lukijan ja tekstin kohtaaminen ja sen kokemuksellisuus. Niin kutsuttu affektiivinen käänne ihmis- ja yhteiskuntatieteissä on olennaisimpia uusia tutkimussuuntauksia tarkastelemallamme ajanjaksolla, ja se on tarjonnut virikkeitä myös suomalaiseen nykyrunoustutkimukseen. Koska affekteissa on kyse vaikutuksista, ne eivät typisty yksilöön vaan tuovat peliin yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Affekteissa on aina jotain potentiaalista; ne ovat sekoittuneita, ja niitä syntyy silloinkin, kun teksti ei palaudu tiettyyn runominään. Affektiivisen käänteen voi laskea runousilmiöiden joukkoon, koska se suuntaa lukutapoja uudelleen ja tarjoaa vaihtoehdon esimerkiksi sellaiselle lähiluvulle, joka mielii näyttäytyä neutraalina ja objektiivisena. Runouden ja tutkimuksen suhde on ylipäättään kehittynyt vastavuoroiseen suuntaan. Ks. Anna Helle: *Todellisuus pahoinpiteli runon. Yhteiskunnallisuus ja tunteet suomenkielisessä*

kokeellisessa nykyrunoudessa (2019), Sini Silveri: ”Affekti betonia & halu paniikkiin” (*Tuli & Savu* 1/2019).

Anekdootti

Moninaisten tekstilajien ja tekstilajisekoitusten joukosta voi nostaa esiin anekdootin, viihdyttävän pikkuseikan. Viehäytys perustuu yksinkertaisesti siihen, että anekdootti tarjoaa kiinnostavaa, yllättävää, jännittävää faktatietoa, useimmiten kulttuurihistorian hämärävyöhykkeiltä ja syrjäpoluilta. Informaation välittäminen ajatellaan yleensä tietotekstin asiaksi, mutta tässä runous ottaa sen yhtä lailla omakseen. Anekdootin mahdollisuuksia luotaa erityisesti Kristian Blombergin *itseksseen muuttuva* (2011) mutta samalla tutkien, miten informaation vakuuttavuus ja todistusvoima syntyvät kielellisesti ja mediaalisesti. Tarkemmin elämäkerrallisesta detaljista voi Roland Barthesia seuraten käyttää termiä *biografeemi*. Hieman laajennettuna anekdootti lähestyy eräänlaista mikroesseettä, kuten Virpi Vairisen *Maisemia joihin pelot sopivat* -viikkossa (2018). Laajemmassa mielessä kymmenluvulla näkyy yleistiedon poetisoiminen, kun tietokirjallisuudesta ammennetaan runouteen sanastoa, lainauksia ja ideoita. Ks. myös Ralf Andtbacka: *Fält* (2013), Juha Siro: *Babel: Tampereen runot* (2013), Kari Aronpuro: *pelkkää barnumia* (2014), Suvi Valli: *Spiraali* (2017), Laura Tressel: *Hengitys* (2020).

Ergodisuus

Ergodisen tekstin läpikäyminen vaatii käyttäjältä erityisiä toimenpiteitä, muutakin kuin pelkkää sivujen kääntelyä, kuten termin lanseerannut Espen Aarseth määrittelee. Käytännössä ergodisuudelle tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia ohjelmoitavassa mediassa, mutta se on mahdollista myös painetuissa teksteissä. Se voi toteutua rajatusti sivun tai aukeaman laajuudessa, kun teksti haarautuu graafisesti, kuten Harry Salmenniemen ”-ksi”-runossa (*Runojä*, 2011), tai laajemmin kirjan mitassa, kuten Nummelan, Nuopposen & Viikilän *Ensyklopedian* (2011) ristiviiterakenteessa. Saila Susiluodon *Antikythera*-sovelluksessa (2015) iPadille liikutaan tekstien välillä käyttämällä hammasrattaiksi visualisoitua koneistoa kosketusnäytöllä; siellä täällä teksti reagoi pienimuotoisesti tabletin liikutteluun. Ergodiseksi lasketaan myös tekstigeneraattorit, joista voi mainita *Nokturnossa* (4/2019) julkaistun Teemu Tuovisen *Ruumenan*. Aarseth vertaa ergodisen tekstin lukemista sokkelon läpäisemiseen; tämän toteuttaa selkeimmin Mikael Bryggerin, Henriikka Tavin ja IC-98:n *Tekstinauhoja*-installaatio (2011), kulunohjauksena rakennettu labyrintti, joka vaatii lukijalta konkreettista liikkumista tilassa. (Ergodisuus ei rajoitu mihinkään tiettyyn tekstilajiin: proosan puolella ilmestyivät Jaakko Yli-Juonikkaan *Neuromaani* [2012], Antti Salmisen *Lomonosovin moottori* [2014] sekä Markku Eskelisen ja Maria Matinmikon *Lähes tunnistamaton mahdollisuus menettää* [2018].)

Fragmentti

Siinä missä 2000-luvun alussa vallitsi suoranainen proosarunobuumi, 2010-luvun näkyvin uusi muoto on fragmentti. Se on kehkeytynyt erityisesti Poesian julkaisemissa kirjoissa. Fragmenttimuoto etsii graafisesti eräänlaista kolmatta tietä sijoittumalla säkeen ja proosan

väliin; se avaa runoutta monille tekstilajeille ja sisällöille, kuten tieteelliselle tiedolle; ja rakentuu usein sarjallisesti niin, että fragmentit liittyvät toisiinsa vapaammin kuin esimerkiksi argumentin tai kerronnan logiikalla. Kirjallisuushistoriallisesti sillä on enemmän tekemistä Barthesin ja Deleuzen kuin anglomodernistisen fragmentin kanssa (Eliotin ”These fragments I have shored against my ruins”). Siinä korostuu aktiivinen sommitelmien luominen, ei enää menetety kokonaisuuden haikailu. Huokoisena muotona fragmentti kuitenkin karttaa mitään kovaa ydintä, kuten voi havaita vertailemalla seuraavia teoksia: V. S. Luoma-aho: *Kronologi* (2013), Juhana Vähänen: *Nymfaion* (2014), Kaija Rantakari: *Mikado* (2015), Olli-Pekka Tennilä: *Ontto harmaa* (2016), Anna Helle: *Preeria, nummet* (2017), Aki Salmela: *Hiekkapäiväkirja* (2017), Ralf Andtbacka: *Potsdamer Platz* (2019).

Henkilöhahmot

Narratiivisuus on yleisesti voimistunut runoudessa, ja siitä on versonut vielä spesifimpi kiinnostus historiallisia henkilöitä kohtaan, minkä voi lukea osaksi laajempaa taustatutkimuksen ja lähdeaineistojen painottumista. Tällöin voidaan hyödyntää niin roolirunoa kuin ulkopuolista kertojaakin tai vuorotellen molempia. Ajoittain elämäkerta on jätetty sillä tavoin viitteelliseksi, että lukija täyttäkään aukot Wikipedian perusteella. Tunnettuihin henkilöihin etsitään uusia näkökulmia esimerkiksi perhesuhteiden kautta; suurmieshistoria joutuu ironiseen valoon Riina Katajavuoren *Maailma tuulenkaatamassa* (2018), jossa esiintyvät kapteeni Cook ja hänen vaimonsa Elizabeth, ja Tiina Lehiköisen *Terra Novassa* (2019), joka kertoo K:sta niin kuin Kolumbus. Ks. myös Tuija Välipakka: *Klovnin pelko* (2010), Marianna Kurtto: *Auringon koko voimalla* (2011), Sinikka Vuola: *Maailman vaikein kieli* (2013), Kari Aronpuro: *pelkkää barnumia* (2014), Jouni Tossavainen: *Sininen torni* (2015), Martina Moliis-Mellberg: *7* (2017), Erkka Filander: *Adoratio* (2018), Silene Lehto: *Kultapoika, kuplapoika* (2019).

Identiteetit

2000-luvun alkupuolella sukupuoliroolien käsittely ja erityisesti niin sanottu tyttörunous näyttivät tietä, ja sittemmin identiteettiin liittyvät aiheet ovat vahvistuneet ja moninaistuneet. Samalla niiden poliittisuus on tunnistettu entistä selkeämmin. Kuten yhteiskunnallisessa keskustelussa laajemmin, runoudessa näkyy, että identiteettiä muotoavat sukupuolen lisäksi monet muut seikat - niin sanotut risteävät erot, kuten termi *intersektionaalisuus* usein määritellään -, esimerkiksi luokka, ikä, seksuaalisuus ja ihonväri. Keskustelu on tehnyt tilaa vähemmistöidentiteeteille ja esimerkiksi queer-runoudelle, mutta se haastaa samalla huomaamaan muiden, usein neutraaleina pidettyjen identiteettien poliittisuuden. Omakohtainen ja tunnustuksellinen runous on noussut (uudelleen) esiin erityisesti lavarunoudessa, johon kuuluu oma aktivistinen juonteensa. Niillas Holmberg: *Jos itseni pelastan itseltäni* (2015), Kalle Talonen: *Seiniin kirjoitetut runot* (2015), Adrian Perera: *White Monkey* (2017), Nelli Ruotsalainen: *Täällä en pyydä enää anteeksi* (2018), Hanna Storm: *kutsun itseni kylään* (2018), Aura Nurmi (toim.): *Voidaan puhua jossitellen* (2019), Elsa Tölli: *Fun Primavera* (2020), Aura Nurmi: *Villieläimiä* (2016) & *Leijonapatsailla* (2020). Ks. myös Maaria Ylikangas: ”Minä puhuu minulle” (*Nuori Voima* 4/2018), Hanna Storm: ”i’m alive / it hurts / i love it’. Sukupuolen moninaisuutta käsittelevästä runoudesta” (*Tuli & Savu* nro 88).

Instagram-runous

Vaikka vuosituhannen alkupuolella suosittu runoblogit ovat melkein kadonneet, yleisesti julkaisuformaattien kirjo on kymmenluvulla laajentunut muun muassa sosiaalisten medioiden nousun myötä. Etenkin Instagramiin on syntynyt vireää runojen julkaisemisen kulttuuri, jossa korostuvat alustan sosiaaliset ulottuvuudet ja helppokäyttöisyys: kuka tahansa voi julkaista tilillään instarunoja, joita seuraajat löytävät aihetunnisteiden avulla (esim. #instarunous, #igrunous, #instapoetry) ja joita he sitten voivat kommentoida ja jakaa eteenpäin omilla tileillään. Instarunot ovat usein lyhyitä, mietelauseen omaisia ajatelmia. Kuvaformaatin johdosta ne ovat jo lähtökohtaisesti korostuneen visuaalisia, ja niissä on hyödynnetty eri tavoin tekstin ja kuvan yhdistelemisen mahdollisuuksia. Instagramia alustana hyödyntävät myös esimerkiksi @karri_kokko aseemisten runojensa ja kollaasiensa esittelemiseen sekä Kölö (@personal_k6l6) performanssiensa dokumentoimiseen. Tuomas Timonen puolestaan tuhoaa luovasti ylijäämäkirjojaan projektissa @asetelmia_makulointi, joka sijoittuu performanssin ja kirjataiteen välimaastoon.

Intermediaalisuus

Runouden suhde paitsi muihin tekstilajeihin myös muihin medioihin on monimuotoistunut. Taustalla vaikuttaa perinteinen runouden laji ekfrasis, jossa kuvaillaan taideteoksia (useimmiten runo maalauksesta tai veistoksesta). Tähän traditioon liittyen mutta samalla sitä avartaen nykyrunoudessa esiintyy viittauksia muihin taiteenlajeihin ja medioihin, kuten nykykuvataiteisiin, elokuvaan ja peleihin (Kari Aronpuro, Pauliina Haasjoki, Tiina Lehikoinen, V. S. Luoma-aho, Paavo Kässi). Esimerkillinen ekfrasis on Harry Salmenniemen *Absurdes Berliner Tagebuch* (2019), kinekfrasis eli liikkuvan kuvan representaatio puolestaan Karri Kokon *Töllötin* (2010). Lisäksi on ilmestynyt laajemmassa mielessä transmediaalisia teoksia, kuten adaptaatioita mediasta toiseen tai teoksia, jotka jakautuvat usean alustan kesken. Henriikka Tavin *12* (2012-2013), Olli-Pekka Tennilän *Ontto harmaa* (2016) ja Eino Santasen *Tekniikan maailmat* (2014) ja *Yleisö* (2017) ovat tarjonneet pohjan tanssiesityksille ja Veera Antsalon *Pölyn historia* (2015) äänitaideteokselle. Saila Susiluodon painettu kirja *Ariadne* ja digitaalinen teos *Antikythera* (2015) jakavat yhteisen fiktiivisen maailman. Kaija Rantakarin *Suutelen sinua / I kiss you* (2019) on saanut muotonsa sekä taiteilijakirjana että Lauri Wuolion äänirunona.

Kapitalismi

Ville Luoma-aho kirjoittaa: ”tunnen että kaiken yllä leijuu usvana - luonnollisesti tai luonnottomasti, kenties nimenomaan kaikista luonnollisimmin - kapitalismi, joka elementaariselta tasolta lähtien muovaa runouden edellytyksiä” (*Tuli & Savu* nro 86). Koska kapitalismi läpäisee kaikki elämänalueet, sitä ei runoudessakaan voi varsinaisesti pitää erillisenä aiheena; pikemminkin havainnoidaan, miten se vaikuttaa sellaisiin runouden perusaiheisiin kuin minuuteen, tunteisiin ja kokemusten kielentämiseen. Runokeinot ulottuvat uusliberalistisen puheen parodiasta rahaan kirjoitusaluslana. Finanssikapitalismin kysymyksiä olennoivat selkeimmin Eino Santasen setelirunot, jotka on kirjoitettu koneella

kaksikymppisiin. Anna Helle toteaa, että niissä liittyvät yhteen ”raha, kapitalismi, tekniikka, ihminen, identiteetti, kansalaisuus sekä 100-vuotisjuhliin vuonna 2017 viettänyt Suomi” (*Todellisuus pahoinpiteli runon*, 2019). Santanen on käsitellyt *Tekniikan maailmoissa* (2014) ja *Yleisössä* (2017) muutenkin alusta-, elämys- ja huomiotalouden toimintamekanismeja. Ks. myös Teemu Manninen: *Futurama* (2010), Harry Salmenniemi: *Texas, sakset* (2010), Ulrika Nielsen: *Perikato* (2015, suom. 2017), Virpi Vairinen: *Ilmanala* (2017), Susinukke Kosola: *Varisto* (2018), Raisa Marjamäki: *Ihmeellistä käyttäytymistä* (2020).

Kirja

Kun kirjallisuuden mediat monimuotoistuvat ja digitaalinen kirjallisuus lisääntyy ja esitetty runous kasvattaa suosiotaan, on mahdollista tarkastella myös paperille painettuja tekstejä uudesta kulmasta ja tarkentaa siihen, mihin juuri painettu kirja pystyy tai miten toisaalta kirjan käsitettä voi laajentaa. Raisa Marjamäen *Ei kenenkään laiturilla* (2014) koostuu irtolehdistä, jotka voi järjestää uudelleen ja joiden käsittely muodostaa olennaisen osan lukutilannetta. Kaija Rantakarin taiteilijakirjat eivät välttämättä perustu lainkaan kirjan sivuun vaan tekstin voi sommitella esimerkiksi lieriön pinnalle, kuten teoksessa *Vastness suddenly* (2017). Monet perinteisen koodeksin eli sidotun tai nidotun kirjan ominaisuudet voi nekin ottaa aktiiviseen käyttöön ja ladata merkityksellä: paljonko paperista kuultaa läpi, mitä tapahtuu sivua käännettäessä? Inga-Wiktoria Pävän kuvituksessa Niillas Holmbergin *Jalkapohjaan* (2019) yksi yhtenäinen viiva jatkuu aukeamalta toiselle koko kirjan poikki. Matti Kangaskosken *Pääkalloneuvottelujen* (2017) viimeisessä osastossa kukin runo on painettu aina hieman edellistä viistompaan, jolloin lukija tulee lopulta kääntäneeksi kirjaa täydet 360 astetta. Ks. myös Kristian Blomberg: *itseksensä muuttuva* (2011), Henriikka Tavi, Mikael Brygger & IC-98: *Tekstinuhoja - In large, well-organized termite colonies* (2011), Vesa Haapala & Markus Pyörälä: *Kuka ampui Ötziä?* (2012), Ralf Andtbacka: *Fält* (2013), Susinukke Kosola: *.tik.* (2014), Emilia Karjula & Eero Merimaa: *Museion Tarot* (2017), Stina Saari: *Änimling* (2018).

Kirjain

Edelleen mitä elinvoimaisimmat minimalismi ja menetelmällinen runous ovat tarkentaneet huomionsa erityisesti kirjainten tasolle. Huomio voi suuntautua yksittäiseen kirjaimen sanatason alapuolella tai laajemmin aakkostoon varantona, jossa keskeistä on sen kombinatorinen potentiaali, kuten anagrammissa ja lähi-ilmiöissä. Olli-Pekka Tennilän kokoelmassa *Yksinkeltainen on kaksinkeltaista* (2012) tarkkaillaan paneutuneesti yksittäisiä kirjainmerkkejä: ”Miten rauhoittavaa on kirjaimen syventyessä, / viitteenomaisuudessaan, / A sivulta katsottu ullakon poikkileikkaus.” Lina Hagelbäckin ja Ulrika Nielsenin *Ömhetsmarkerin* (2017) yhdessä runossa aakkosjärjestys innoittaa keksimään mielikuvituksellisia huoneita, ensimmäisenä ”aldrigrummet”, viimeisenä ”önskerummet”. Timo Salo hyödyntää laajalti anagrammeja teoksessa *Mutta ennen muuta* (2017), ja Sami Liuhdon *Canti di Assisi* (2017) sisältää mittavan koosteen sananeliöitä sekä yhden virtuoottisen pitkän palindromin, joka kulkee koko kirjan poikki. Marko Niemen ja Miia Toivion *Suut*-kokoelmassa (2012) vaativat kirjainrajoitteet, kuten yksivokaalisuus, aakkosjärjestys ja tautogrammi (kaikki sanat alkavat samalla kirjaimella), synnyttävät poikkeuksellisia äännetehoja. Ks. myös Mikael Brygger: *Valikoima asteroideja* (2010) &

Tuuliatlas (2014), Mikko Mankinen: *Katoa* (2016), Henrik Pathirane: *Taudinkuva ja muuta pientä* (2019), Lauri Hei: *Paperi - lalivit* (2020).

Konseptualismit

Käsitteellinen ja niin sanottu epäluova kirjoittaminen à la Kenneth Goldsmith saapui Suomeen 2000-luvun alkupuolella Leevi Lehdon ja Karri Kokon välittämänä. Sittemmin käsitteelliset elementit ovat laajentuneet muuhunkin kuin tiukasti epäluovaa poetiikkaa noudattavaan runouteen ja konseptualismista voi hahmottaa erilaisia vaiheita ja tyyllisiä painotuksia. Tuomas Taskinen nimeää myöhäiskonseptualismin, jota edustaa Kari Aronpuron *pelkkää barnumia*, sekä Felix Bernsteinin viitaten jälkikonseptualismin, johon voi laskea esimerkiksi Susinukke Kosolan *Variston* (2018) ja joka ”konseptualismin perinnössä liikkuen korostaa kirjoittamisen subjektiivista ja eettistä painoa” (*Tuli & Savu* 1/2019). Taneli Viljanen luonnehtii teostaan *Vyöhyke* (2017) termillä queer-konseptualismi ja Leevi Lehto kokoelmaansa *Handy McCoystysen rakkauslaulu* (2019) termillä ekspressiivinen konseptualismi. Edelleen on ilmestynyt myös perinteisen konseptuaalisia teoksia, jotka perustuvat yhdestä lähteestä lainatun ja usein hyvin suuren tekstimassan kopioimiseen ja kirjaksi koostamiseen, tyylipuhtaimpana esimerkkinä Karri Kokon *Retweeted* (2016). Huomion suuntaaminen tekotapaan ja herkkyyks konteksteille säilyvät olennaisina, mutta myöhemmät konseptualismit eivät anna ohittaa itse tekstiä sillä tavoin kuin Goldsmithin epäluovuus.

Lajihybridit

Monet teokset eivät edusta yksiselitteisesti jotakin tiettyä kirjallisuuden lajia vaan yhdistelevät eri lajeja, sijoittuvat lajien väliin tai muuten haastavat lajimäärittelyjä. Niitä voi luonnehtia hybrideiksi tai Aura Sevónin sanoin monigenreisiksi. Viime vuosina on ilmestynyt eriasteisia sekoituksia muun muassa runosta, kerronnasta ja esseestä. Kuten Maria Matinmikon *Kolkassa* (2019) ilmoitetaan: ”Aivan kaikki on sekoitettu sinua varten.” Tekstityyppien ja -lajien yhdistely voi ulottua myös moodeihin ja medioihin, kuten Jyrki Heikkisen runosarjakuvassa *Hietasalo* (2017) tai Tytti Heikkisen teoksessa *Moulin Extra Beauté* (2012), joka hyödyntää mainos- ja naistenlehtiestetiikkaa. Ks. myös Janne Kortteinen: *Paljain jaloin palavassa viinimarjapensaassa* (2010), Vesa Haapala & Markus Pyörälä: *Kuka ampui Ötzin?* (2012), Taneli Viljanen: *Vyöhyke* (2017).

Lavarunous ja esiintyvä runous

Lavarunous on käsitteenä vielä verrattain nuori, ja sen viittaussuhteissa esiintyy yhäti horjuntaa. Yleisessä kielenkäytössä käsitettä näkee käytettävän laajasti mistä tahansa (lavalla) esitetystä runoudesta, mutta runoilijat itse ovat sanojensa kanssa tarkempia: jotkut tituleeraavat itseään nimenomaisesti lavarunoilijoiksi, kun taas toiset painottavat olevansa kyllä esiintyviä runoilijoita mutta eivät lavarunoilijoita. Siinä missä esiintyvä runous pitää sisällään kaiken esitetyn runouden, lavarunous viittaakin aivan tiettyntyyppiseen, usein esitystilannetta varten kirjoitettuun runouteen, jolla on omat poeettiset erityispiirteensä; monesti aiheet ponnistavat henkilökohtaisista, kipeistäkin kokemuksista ja esiintyjät ovat saaneet rytmillisiä vaikutteita rap-lyriikoista ja

englanninkielisen spoken wordin poljennosta. Lavarunouden ympärillä kukoistaa kokonainen lavarunoustapahtumien ja poetry slam -mittelöiden kulttuuri, jonka lippulaivana toimii Helsinki Poetry Connection. Lavarunoustapahtumien ytimessä ovat kaikille avoimet open mic -osuudet, jotka ovat usein luonteeltaan monikielisiä ja -kulttuurisia. Osa lavarunoilijoista on julkaissut tekstejään myös kirjamuodossa (esim. Harri Hertell, Aura Nurmi, Elsa Tölli, Juho Kuusi; ks. myös *Lava-antologia* [2013]), kun taas toiset ovat keskittyneet valmistamaan pitkiä esityksiä (esim. Nihkee Akka). Oman haaransa muodostavat esitysten äänite- ja videomuotoiset tallenteet (esim. J. K. Ihalainen).

Maksimalismi

Vakiintunut, keskimäärin 70-sivuinen runokirja pitää edelleen pintansa, mutta koon skaalaa on hieman lavennettu kumpaankin suuntaan. Kevyt vihkoformaatti tarjoaa alustan kirjaa suppeammille teksteille, ja samaan aikaan on ilmestynyt huomattavan laajoja runokokoelmia. Eksessiivisyys ei suosi niinkään lähilukuun perustuvaa tulkintaa, vaan olennaisiksi tulevat lukutilanteen vire ja siihen kuuluvat tiheyden ja intensiteetin vaihtelut; runsaus sallii auliimmin esimerkiksi hajamielisen tai rusinoita poimivan lukemisen. Maksimalistinen teos voi sisältää myös suuren määrän minimalistisia elementtejä. Erityisesti Harry Salmenniemen *Texas, sakset* (2010) osoitti, miten laajuus ja runsaus voivat olla poeettisesti merkitseviä. Lisäksi on ilmestynyt yksittäistä kirjaa laajempia sarjoja, kuten Henriikka Tavin *12* (2012-2013) ja Raisa Jäntin *Kolme* (2020). Monet Karri Kokon sarjalliset kokonaisuudet sosiaalisen median eri alustoilla kasvavat esimerkiksi vuoden aikajänteellä laajoihin mittoihin. Ks. myös Janne Kortteinen: *Paljain jaloin palavassa viinimarjapensaassa* (2010), Sami Liuhto: *Canti di Assisi* (2017), Harry Salmenniemi: *Yö ja lasi* (2018), Lauri Vanhala: *Graavatun tarunot ja lorunot* (2018).

Matematiikka

Numerot ja matematiikka figuroivat siellä täällä kymmenluvun runoudessa, osin Oulipon vaikutuksesta. Muotojen ja menetelmien lisäksi voidaan aktivoida numeroiden kulttuurisia merkityksiä - kekseliäämmissä tapauksissa se tarkoittaa muutakin kuin viittauksia binäärikoodiin. Numeroitu luettelo on vakiintunut runomuoto, mutta Pauli Tapion ”Kohde”-runo (*Varpuset ja aika*, 2017) lisää siihen kierroksia: siinä kerrotaan sekä narratiivisessa että matemaattisessa merkityksessä. Panu Tuomen *Sylviuksen uurteessa* (2012) runojen säemäärä perustuu peräkkäisiin alkulukuihin niin, että ensimmäisessä runossa on kaksi säettä ja viimeisessä 101. Matematiikan hyödyntäminen laajenee usein lähitieteisiin ja sovellutuksiin: Olli-Pekka Tennilän *Ontto harmaa* (2016) leikittelee logiikan lauseilla, ja Lauri Hein *Paperi - lalivit* (2020) tutkii runouden ja fysiikan vuorovaikutusta. Luonnontieteet ylipäättään eivät ole mitään runoudelle vastakkaista. Ks. myös Kristian Blomberg: *itseksseen muuttuva* (2011), Antti Salminen: *Nollankuori* (2013), Paavo Kässi: *Alkuluku* (2018), Tuukka Pietarinen: *Yksin ja toisin* (2018).

Media-arkeologia

Runoilijoiden perehtyminen traditioihin näkyy paitsi runomuodoissa myös medioissa ja kirjoitusteknologioissa. Niin kutsuttu media-arkeologinen tutkimussuuntaus korostaa, että uudet teknologiat eivät yksiselitteisesti syrjäytä vanhoja vaan kaikki elävät monin tavoin rinnakkain. Runoudessa arkeologiaa on tehty käytännössä ottamalla käyttöön varhaisempia teknologioita ja tutkimalla, miten ne vaikuttavat runoilmaisuun. (Nietzschen sanoin: ”Kirjoitusvälineemme työstävät myös ajatteluamme.”) Monissa Poesian kirjoissa on hyödynnetty Heidelbergin kohopainokonetta; Raisa Marjamäen *Ei kenenkään laituri* (2014) ja Olli-Pekka Tennilän *Ontto harmaa* (2016) on painettu sillä kokonaan. Mekaanisen kirjoituskoneen ovat kaivaneet esiin muun muassa Marjamäki, Karri Kokko, Eino Santanen ja Tuomas Timonen. Viime mainittu on käyttänyt sitä paitsi *Salkku*-runokokoelmassaan (2020) myös TEXTORMANCE-yhtyeensä levyllä *Vielä yksi kirje* (2018), jolla kokeellinen musiikki pohjaa kirjoituskoneen ääniin ja niiden käsittelyyn. Jopa käsin kirjoittaminen on tehnyt uuden tulemisen. Se sallii poiketa typografisesta ruudukosta, jolloin teksti voi liukua kuvan suuntaan. Susinukke Kosolan *Varisto* (2018), Henrik Pathiranen *Minuutti* (2019), Jaakko Pallasvuon *Luostari* (2020) ja Karri Kokon *Käsialoja* (2020) on kirjoitettu kauttaaltaan käsin. Elsa Töllin *Fun Primavera* (2020) taas sisältää käsin ja tietokoneella kirjoitettuja tekstejä ja niiden sekoituksia ja antaa skannaamisen vaikutustenkin näkyä.

Mitat

Samalla kun menetelmällinen runous on yleistynyt, kiinnostus perinteisiä runomittoja ja säännönmukaisia runomuotoja kohtaan on virinnyt hiljalleen. Teemu Manninen on lähes yksin pitänyt hengissä perinteisiä poljennollisia runomittoja. Lyriikan kuningaslajiin eli sonettiin ovat uskaltaneet muun muassa Kari Aronpuro (*pelkkää barnumia*), Jyrki Kiiskinen (*Äänen murros*) ja Leevi Lehto (*Handy McCoystysen rakkauslaulu*) - ottamatta sitä kuitenkaan liian vakavasti. Harvinaisemmista muodoista voi mainita pantoumin, joka on upotettu Laura Tresselin muutoin fragmenttimuotoiseen *Hengitys*-kokoelmaan (2020), ja sestiinan, josta Pauli Tapio on kehittänyt oman versionsa *Varpuset ja aika* -kokoelmassa (2017). Harri Nordell saa *Hajossaan* (2016) jopa hieman latteaksi käyneestä haikusta aikaan jotain virkistävää ja ihastuttavaa: ”Yö, sironilkka / nyörittää sandaalinsa / kuuhopeaiset”.

Monikielisyys ja kieltenvälisyys

Esseekokoelmassaan *”Suloinen kuulla kuitenkin tuo oisi”* (2017) Leevi Lehto kirjoittaa: ”koska yhteistä maailmankieltä ei ole”, maailmankirjallisuutta voi olla ”kielten välisenä ja niiden ulkopuolella” - ja suomenkielisenäkin, kunhan *”emme kirjoita* (ainakaan yksinomaan) *suomalaisille*”. Suomessa työskentelee aiempaa enemmän kirjailijoita, jotka kirjoittavat jollakin muulla kielellä kuin suomeksi tai ruotsiksi. Ylirajaistumisen myötä runoutta julkaistaan monilla kielillä mutta sen lisäksi variaatiota on tavoissa, joilla kieliä voi yhdistellä. Mari Kosken *Sch* (2011) sisältää nimirunon suomeksi ja persiaksi, Muhaned Durubin teoksessa *Ruosteisia luonnoksia / Rusty sketches* (2019) tekstit ovat englanniksi, suomeksi ja arabiaksi, Lasse Hauerwaasin *Vostokissa* (2019) puolestaan suomeksi, englanniksi, kreikaksi ja espanjaksi. Inger-Mari Aikion *69 čuoldda / 69 pylvästä* (2018) sisältää runot pohjoissaameksi ja suomeksi. Saamelainen nykyrunous on muutenkin ylirajaista, ja sitä kirjoitetaan useilla kielillä (ks. myös *Nuoren Voiman Sápmi*-numero 5/2019). Sivuväli-projekti, joka tukee Suomessa asuvia muunkielisiä kirjailijoita, on julkaissut monikielisiä kirjoja esimerkiksi niin, että saamenkielisistä runoista on samassa

niteessä käännökset espanjaksi ja englanniksi. Lisäksi kieliä voidaan sekoitella siten, että runot eivät palaudu yhteen tiettyyn kieleen, kuten tekevät Henriikka Tavin *Sanakirja* (2010), Cia Rinteen *l'usage du mot* (2017), Hannu Helinin *Alisiin yläsiin* (2019), Leevi Lehdon *Handy McCoystysen rakkauslaulu* (2019) sekä Kölön vihko *Kölo* (2019). Anne Naukkarisen ja Maarit Mustosen *ikkööhäik - I'm ok* (2018) lisää kieltenvälisyyteen vielä multimodaalisen elementin kuvituksilla kätten eleistä.

Paikka

Yhtä jalkaa ylijärjennän liikkeen kanssa runous on tarkentanut huomion paikkoihin ja niiden kantamiin merkityksiin, usein syrjässä keskuksista ja valtaväyliltä. Raisa Marjamäen *Ihmeellistä käyttäytymistä* -kokoelmassa (2020), jossa ollaan sekä Edinburghissa että Ristijärvellä, todetaan: ”periferiasta näkee keskukseen / mutta ei toisin päin”. Jonimatti Joutsijärven *Esiinkaivatut* (2019) paneutuu sukuhistoriaan Sallassa ja Uni Ojuvan *Asentopuu* (2018) yleisemmin pohjoiseen elämänmuotoon. Tuomas Kilven konseptuaalinen *N&E* (2018) on kirjoitettu tasokoordinaatein, joiden perusteella lukija voi etsiä paikat kartalta; se herkuttelee oudoilla ja räävittömillä Suomen paikannimillä. Lisäksi teksti voi sitoutua tiettyyn paikkaan installaation muodossa niin, että on riippuvainen sen muuttuvista olosuhteista tai täytyy jopa lukea juuri paikan päällä. Saila Susiluodon ja Antti Nykyrin ääniteos *Oratorio* (2017) on suunniteltu kuunneltavaksi kuulokkeista tietyissä Helsingin paikoissa ja tietyillä metrorateilla. *Runopaikka*-projektissaan (2017-) Tarja Hallberg ja Nina Mutik installoivat erilaisia tekstiartefakteja maisemaan ja dokumentoivat ne videolle, sääntönään että kukin teos ”on valitussa paikassa tapahtuva hetkellinen tekojen sarja, jonka suorittamisesta ei jää jälkiä ympäristöön”. Mikael Bryggerin, Henriikka Tavin ja IC-98:n muuntuva installaatio *Genius loci* (2018-) Kaarinan kaupunginkirjastossa on kytketty sääsamaan rakennuksen katolla ja generoi tekstiä sen tarjoaman tiedon perusteella. Heidän yhdessä Olli-Pekka Tennilän kanssa toteuttamansa *IÄI* (2020-) sijaitsee suojellussa metsässä Juupajoella, missä runotekstit on kirjoitettu puihin ja kiviin. Ks. myös Heikki Saure: *Kirjoituksia maasta* (2011), Sami Liuhto: *Metrorunoja* (2019).

Paratekstit

Gérard Genetten termi tarkoittaa tekstejä, jotka kirjassa edeltävät tai ympäröivät ”varsinaista” tekstiä (hänen tutkimuksensa ranskankielinen otsikko *Seuils* [1987] viittaa kynnyksiin). Niitä ovat esimerkiksi teoksen otsikko, tekijän nimi, omistus, motto, esipuhe ja jälkisanat, osastojako, ala- ja loppuviitteet ja niin edelleen. Kun käsitteelliset elementit ovat lisääntyneet kymmenluvun runoudessa ja niitä esiintyy pieninä annoksina muissakin kuin tiukasti ”epäluovissa” teoksissa, tällaisten kontekstoivien ja kehystävien eleiden merkitys korostuu - perinteisten takakansitekstien sijaan. Noottiosastossa paljastetaan esimerkiksi lähdetekstejä, menetelmiä ja rajoitteita, ja ateljeekritikoita kiitettäessä tehdään yhä useammin näkyväksi runouden yhteisöllistä taustaa. Pienenä yksityiskohtana alaviite on omaksuttu pelkän informoinnin sijasta poeettisiin tarkoituksiin: se sallii lukusuunnan haarautua, tekee tilaa poikkeuksille ja mieleenjuolahduksille ja ylipäättään suhteellistaa primääritekstiä.

Poisto

Hyvin monenlaisen graafisen innovoinnin joukossa vähintään pienoistrendinä voi pitää runoja, joissa tekstiä häivytetään tai viivataan yli niin, että vain osa siitä on luettavissa. Englanninkielisessä runoudessa siihen viitataan yleensä termillä *erasure poetry*; tekijöitä ovat esimerkiksi Ronald Johnson ja Mary Ruefle. Usein hyödynnetään valmista (klassikko)lähdetekstiä, mutta käsitellä voi myös omaa tekstiään. Tekstiä voi pyyhkiä pois tai päinvastoin peittää kirjoittamalla tai piirtämällä päälle. Vaihtelee tapauksittain, paljonko tekstistä saa selvää vai onko se täysin lukukelvotonta ja lähestyy siten kuvataidetta. Keino muistuttaa tekstien materiaalisuudesta ja alttiudesta kulumiselle, mutta sen avulla voi käsitellä myös temaattisesti muun muassa sensuurin kysymyksiä. Lähi-ilmiöinä voi pitää yliviivausta ja aseemista kirjoitusta. Arja Karhumaa: *Epägenesis : Katalogi* (2016), Jan Hellgren: *Luonnoskirja 13* (2016), Eino Santanen: *Yleisö* (2017), Tuija Välipakka: *Uutisia!* (2018), Kristian Blomberg: *Kaikessa hiljaisuudessa* (2019), Eeva Hannula: *Amorphous Writings* (2019), Juha Rautio: *Sääntö 0* (2019), Jouni Teittinen: *Sydäntasku* (2019).

Posthumanismi

Posthumanistisessa ajattelussa ja runoudessa ihminen on syrjäytetty huomion keskipisteestä, ja eri olioiden välisiä suhteita pyritään ymmärtämään ei-hierarkkisista lähtökohdista käsin. Ihminen nähdään eliölajina, joka on vuorovaikutussuhteessa sekä orgaanisen että ei-orgaanisen ympäristönsä kanssa. Näkökulma kytkeytyy tietoisuuteen ihmislajin ja ihmiskeskeisten ajattelutapojen osallisuudesta meneillään oleviin ekologiisiin kriiseihin. Esiin nostetaan ei-inhimilliset kokijat ja mahdolliset tavat kokea, mutta myös ihmisen mahdottomuus asettua ei-inhimillisen asemaan. Teokset tarkentavat toislaajisten eläinten, kasvikunnan ja sienten lisäksi ei-orgaaniseen materiaan, kuten kiviin (esim. Anna Tomi: *Huomisen vieras* [2019], Olli-Pekka Tennilä: *Ontto harmaa* [2016], Reetta Pekkanen: *Kärhi* [2019]). Ihmiskeskeisyyttä on problematisoitu aihe- ja näkökulmavalintojen ohella esimerkiksi rikkomalla kielen logiikkaa ja kiinnittämällä huomiota sen materiaalisuuteen. Sirpa Kyyrönen: *Lempeät tukaanit* (2012), Antti Salminen: *Nollankuori* (2013), Mia Rönkä: *Maanalaiset linnut* (2016), Niina Oisalo: *Valaan silmä, pilvien hai* (2017), Satu Manninen: *Camouflage* (2018), Tiina Lehikoinen: *Terra Nova* (2019).

Runoelma ja kertova runous

Teoksellinen ajattelu ja kokoelmaa yhdistävä dramaturginen kaari ovat vahvistuneet vuosituhanen alkupuolelta lähtien, joten yksittäisten runojen sulautuminen runoelmaksi tuntuu seuraavalta vaiheelta tässä kehityksessä. Samalla runoelmamuoto tuntuu kuitenkin ammentavan paljon varhaisemmista, lähes myyttisistä kerrostumista. Muoto voi nousta esimerkiksi tarpeesta käsitellä suuren kertaluokan yhteiskunnallisia aiheita ja historiallisia kaaria; tätä suuntaa edustavat Vesa Haapalan *Hämärä ei tanssi enää* (2019) ja Ville Hytösen *Välimeri* (2018), joka onkin saanut alaotsikon ”eepinen runoelma”. Kerronta sallii myös genrevariaatiota, mistä todistavat scifi V. S. Luoma-ahon *Kronologissa* (2013), faabeli Lassi Hyvärisen *Tuulesa ja kissassa* (2018) ja utopia/dystopia Merja Virolaisen *Aprilia/Kekrissä* (2017). Muita jäsennyksiä ovat ajan yksiköt: Virpi Vairisen *Kuten avata äkisti* (2015) etenee

vuorokaudenaikojen mukaan, ja Juha Siron *Babel: Tampereen runot* (2013) sisältää runon vuoden jokaiselle päivälle.

Runolevyt

Esiintyvän runouden mukana runoäänitteiden määrä on lisääntynyt, ja musiikin rooli on korostunut pelkästä säestyksestä. Ville Hämäläinen toteaa, että runolevyt tarjoavat ”tekstin ja ääneen lausutun sekä runon ja musiikin tai muun äänimaiseman monipuolista vuorovaikutusta” ja että musiikki on ”taustaaänen sijaan entistä useammin tasavertainen keskustelukumppani” (*Tuli & Savu* 4/2019). Harri Hertell erottelee yhtäältä rap-vaikutteisen, biittivetoisen ilmaisun ja toisaalta virtaavamman lausunnan, jonka suhde musiikkiin on vapaampi (*Nuori Voima* 4/2018). Formaattien skaala on laaja, ja runoäänitteet ottavat osaa vieläpä c-kasettirennessansiin. Kuuntele esim. *Draama-Helmi: Draama-Helmin erehdys* (2015), Hertell & Hertell: *Uusien rytmien mukaan* (2016), Ester Nuori Leppä: *Viekää terveiseni Polkalle!* (2018), *Ääniä lännestä. Turkulaisia runoilijoita Säkeet-orkesterin kanssa 2015-2016* (2018).

Teknologia

Toislajisten ohella posthumanismin ja posthumanistisen runouden toinen suunta korostaa ihmisen kytkeytyneisyyttä teknologiaan ja ammentaa muun muassa kybernetiikasta, kyborgikuvastosta ja uusmaterialismista. Vaikutuksia voi jäljittää esimerkiksi teoreetikko Donna Harawayhin, jota Kaisa Ijäs lainaa *Aurinkokellossa* (2018). Koneet toimivat runoudessa kaikilla tasoilla, alkutuotannosta maailmanrakentamiseen. Koneellisuus näkyy kirjoitusvälineiden sekä menetelmien ja proseduurien haltuunottona, mutta samalla se on avartanut runouden sisältöjä, sanastoa ja kuvastoa. Tällöin voidaan tematisoida esimerkiksi suhdetta dataan ja informaatioon, niiden hallinnointiin ja jäsentelyyn, tai tutkia subjektiviteettia, kehon rajoja ja kognition laajentumista. Virpi Vairinen on tarkastellut erityisesti kokoelmassa *Kaikki tapahtuu niin paljon* (2020), miten digitaalisen median toimintalogiikat vaikuttavat inhimilliseen havaintoon ja kokemukseen. Teknologia voi tuoda uuden twistin jopa roolirunoon, kuten V. S. Luoma-ahon *Safarin* (2020) yhdessä osastossa, jossa puhujana on tekoäly. Ks. myös Saira Susiluoto: *Carmen* (2010), Vesa Haapala & Markus Pyörälä: *Kuka ampui Ötzin?* (2012), Juri Joensuu: *Valohuppu* (2012) & *Menetelmät, kokeet, koneet. Proseduraalisuus poetiikassa, kirjallisuushistoriassa ja suomalaisessa kokeellisessa kirjallisuudessa* (2012), V. S. Luoma-aho: *Kronologi* (2013), Kai Kajander: *Supersäikeet* (2014).

Työ

Nykykapitalismissa esiin nousseet uudet työn muodot, kuten prekaarius ja tietotyö, koskettavat usein kirjailijoita ja muita kulttuurityöläisiä henkilökohtaisesti ja näkyvät julkaistussa runoudessakin. Aura Nurmen *Leijonapatsaissa* (2020) kuvataan realistisesti ja luokkatietoisesti siivoustyön arkea, Matti Kangaskosken *Pääkalloneuvotteluissa* (2017) puolestaan luoppaavin toistoin tietotyöhön kuuluvaa multitaskaamista, kommunikaation paljoutta ja analyysihalvausta. Henriikka Tavin *12* (2012-2013), tekijän sanoin ”ihmiskoe”,

olennoi talouden ja toimeentulon kysymyksiä ei niinkään tekstisisällöissään vaan koko hankkeeseen kognitiivisesti ja ruumiillisesti sitoutuneessa työssä. Sen ideana oli kirjoittaa ja julkaista vuoden aikana 12 kirjaa, sen verran kuin tarvitaan, jotta runokokoelmien keskimääräisillä myyntituloilla voisi Suomessa nousta Euroopan komission virallisen köyhyysrajan yläpuolelle. Joustavan ja muuntautumiskykyisen subjektiviteetin hengessä konseptuaalinen hanke kattaa erityyppisiä runokokoelmia - osan kirjoittaminen vielä ulkoistettiin - mutta siihen kuuluvat yhtä tärkeänä tekijän ja työtovereiden itsearviointit supplementtiteoksessa *Kolmetoista* (2015) ja niiden kautta esiin piirtyvä hankkeen affektiivinen puoli.

Vakavoituminen

2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen räiskyvä flarf-ilottelu on tehnyt tilaa keskittyneemmälle ilmaisulle, joka pyrkii varjelemaan hienovaraisempia kokemuksia. Se voi liittyä ajankohtaiseen eettiseen pohdintaan tai vielä laajempiin ylihistoriallisiin teemoihin, kuten pyhyyden etsintään. Erkki Filanderin runoudessa, erityisesti teoksissa *Torso* (2016) ja *Adoraatio* (2018), kaikuvat suorastaan kutsumuksen, kohtalon ja eettisen kilvoittelun teemat. Ne saavat ilmaisunsa tiheässä metaforiikassa, joka muutoin on loistanut poissaolollaan 2010-luvun runoudessa: ”Etsiä sitä rakoa, / josta käsin kauneuden meihin antama tauko voi veistää. // rakoa, josta lumisateen vaaka painottaa katseen sekunnit” (*Torso*). Omaa mystis-myyttistä polkuaan kulkee puolestaan Aulis U. Lehtisen *Painaja* (2012). Ks. myös Kristian Blomberg: *Valokaaria* (2015), Harri Nordell: *Hajo* (2016), Pauli Tapio: *Varpuset ja aika* (2017), Tuukka Pietarinen: *Yksin ja toisin* (2018).

Vihkot

Vihkomuoto (engl. *chapbook*) on yleistynyt ja saanut lisää näkyvyyttä etenkin vuonna 2015 alkunsa saaneen Poesiavihkot-sarjan myötä. Vihko mahdollistaa pienten mutta silti kunnianhimoisten teoskokonaisuuksien julkaisun. Sen voi sijoittaa kooltaan lehdessä julkaistavan sarjan ja kokonaisen kirjan väliin. Usein vihkot sisältävät poeettisesti suuntautunutta kirjoitusta, joka ei silti välttämättä määriy yksiselitteisesti runoudeksi, ja sitä kautta ne ovat tuoneet joustavuutta lajityyppeihin. Koska institutionaalinen painolasti ja julkaisemiseen liittyvät riskit ovat pienemmät, muoto innostaa kokeilemaan ja erikoistumaan. Poesian lisäksi vihkoja ovat julkaisseet muun muassa Esterin Kirja, Humahdus, Lyhyttavara, Puru-kollektiivi ja Zäp Books. Samaan aikaan ovat vireytyneet vielä pienemmät ja spontaanimmat runozinet.

Vilpittömyys

Vilpittömän eetoksen voi 2010-luvun runoudessa nähdä vastavoimana teoreettisuudelle ja kyynisyydelle; se ehdottaa olemisen tapaa, jossa yksilöllä on oikeus uskoa hyvään ja odottaa ympäristöltään oikeudenmukaisuutta. Yhteyksiä voi etsiä niin sanotusta uusvilpittömyydestä (*new sincerity*), joka reagoi postmodernismin ironista asennetta vastaan. Kyse ei runouden kontekstissa kuitenkaan ole yhtenäisestä tyyliuunnasta vaan tietystä affektiivisesta latauksesta, jonka voi havaita teoksista. Välitön ja lapsekkaan

ihmettelevä ilmaisu voi liittyä myös painaviin teemoihin, kuten Anni Mäentien *Aurinkotuolissa* (2019), jossa rantaelämän kuvaukseen liittyvät yksinäisyys ja huoli elonkehästä, tai Stina Saaren *Änimlingissä* (2018), jossa ilotteleva ja kokeileva kieli yhdistyy traumaan: ”jajajalalla ja rraporrtoi puhelimmeemm / laskee kohoavia neitsyysarvoja / urheummmmmisoissa voisi raisk sss”. Ks. myös Janne Kortteinen: *Paljain jaloin palavassa viinimarjapensaassa* (2010), Elmeri Terho: *Muistaks ku jotain mut sit ei mitään* (2016), Maria Savela: *Pari kolme valoa paikoille* (2018).

Välimerkit

Varsinaisen konkreettisen ja visuaalisen runouden lisäksi tekstin asemointi ja graafiset elementit ovat korostuneet yleisesti ja sellaisessakin runoudessa, jossa semantiikka on edelleen pääosassa. Tällöin sinänsä tavanomaiset kirjoituksen elementit kuten välimerkit (mukaan lukien välilyönnit) saavat erityistä painoa, eivätkä pelkästään osoittamassa, miten runo tulee lukea ääneen, vaan itsessään merkitsevinä elementteinä. Lauri Hein kokoelmassa *Paperi - lalivit* (2020) välimerkit, graafiset symbolit ja muut typografiset korostukset tuottavat monihahmotteisia ilmauksia, joissa eri mielet ovat voimassa yhtä aikaa. Raisa Marjamäen ”Ihme”-runon (*Ihmeellistä käyttäytymistä*, 2020) sulkulauseesta on merkitsevästi jätetty pois oikea sulkumerkki. Vielä omaksi alalajikseen voisi nostaa pystyviivaa eli | -merkkiä käyttävät runot. Ks. myös V. S. Luoma-aho: *Remora* (2011), Harry Salmenniemi: *Runojä* (2011), Matti Kangaskoski: *Tältä sinusta nyt tuntuu* (2012), Niina Oisalo: *Valaan silmä, pilvien hai* (2017), Timo Salo: *Mutta ennen muuta* (2017), Virpi Vairinen: *Ilmanala* (2017), Raisa Jäntti: *Grand plié* (2018).

Yhteiskirjoittaminen

Yhteisöllisyys runokentällä ja julkaisurakenteissa on innostanut transponoimaan sitä myös runoteosten tekotapaan monitekijyyden ja yhteiskirjoittamisen muodossa. Kollaboraatioihin mahtuu paljon variaatiota sen mukaan, onko tekijöiden äänet sekoitettu vai esiintyvätkö ne vuorotellen, ja jos vuorotellen, niin miten tekijät on merkitty. Tällöin allekirjoituksen muoto saa erityistä painoa. Kollaboraatio voi auttaa höllentämään kontrollia ja pääsemään eroon omasta äänestä, tai se voi, varsinkin monitaiteisissa teoksissa, tuoda yhteen eri tekijöiden yksilöllisiä taitoja ja erikoistumisia samaan tapaan kuin teatterin tai elokuvan työryhmässä. Janne Nummela, Tommi Nuopponen & Jukka Viikilä: *Ensyklopedia* (2011), Vesa Haapala & Markus Pyörälä: *Kuka ampui Ötzin?* (2012), Marko Niemi & Miia Toivio: *Suut* (2012), Lina Hagelbäck & Ulrika Nielsen: *Ömhetsmarker* (2017), Venla-Vanamo Asikainen & Tuomas Taskinen: *Lainattua valoa* (2019), Joki_Pathirane: *Mmmurica* (2020), Karri Kokko & Sami Liuhto: *Emme soisi sen päättyvän* (2020), Henriikka Tavi et al.: *Joulukuu* (2013). Ks. myös Hanna Kuusela: *Kollaboraatio. Yhteistekijyys nykykirjallisuudessa ja taiteessa* (2020).

Ympäristörunous

Ympäristöaiheet ja planetaarinen perspektiivi nousivat 2010-luvun loppua kohden runoudessa laajasti esiin. Pikemmin kuin tietoisuus ekologisista kriiseistä (ilmastonmuutos, kuudes massasukupuuttoaalto, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen), tuntuu huomiota

kiinnittävän jo se, mikäli teos ei suhteuta itseään vallitseviin katastrofeihin lainkaan. Uudessa ympäristörunoudessa korostuu luonnon ja sen mullistusten erottelemattomuus omasta kokemuksesta: sen sijaan, että teoksilla olisi jonkinlainen suhde luontoon, ne ovat itse eri tavoin osa sitä. Ero luonnon ja kulttuurin välillä on monin paikoin tarpeeton, ja usein se ohitetaan tai puretaan. Huomio on ulotettu myös ympäröiviin ympäristöihin, avaruuteen: Maata (vain) yhtenä, ainutlaatuisena planetaarisena kokonaisuutena katsovat Pauliina Haasjoen *Planeetta* (2016) ja Marko Niemen digitaalinen runo *Maapallo* (2019). Ks. myös Mia Rönkä: *Maanalaiset linnut* (2016), Reetta Pekkanen: *Pieniä kovia nuppuja* (2014) & *Kärhi* (2019), Katja Seutu: *Jäätyväinen* (2019), Vesa Haapala: *Hämärä ei tanssi enää* (2019), Miia Toivio: *Sukupuutot* (2019), Pauliina Haasjoki: *Promessa* (2019).

Voit seurata tämän jutun kommentteja tilaamalla RSS-syötteen. Voit kirjoittaa kommentin tai tehdä paluuviittauksen omasta blogistasi.

KIRJOITTAJA

VIIMEISIMMÄT ARTIKKELIT

- » Toimitus: Kirjoittamisen halu(st)a
- » Toimitus: 2010-luvun runous
- » Toimitus: Säkeen hengenveto
- » Juha-Pekka Kilpiö: Kuvitteellisten ratkaisujen runoutta
- » Riitta Cankoçak: Runous ei syö sanojaan
- » Jouni Tossavainen:
Valokuvarunous – poetica photo
- » Juha-Pekka Kilpiö: Pimeän kielet
- » Tuomas Taskinen: Sommittuman tapahtuma
- » Tarja Roinila: Simsalabim - runo vain tupsahti suomeksi?
- » Riikka Ala-Hakula: Lyyrinen essee
- » Tuomas Taskinen: Limittyviä tiloja, nähtyä lukemista
- » Maaria Ylikangas: Horisontin odotus
- » Juha-Pekka Kilpiö: Proosaa ja muita runoja
- » Laura Piippo & Jaakko Yli-Juonikas: Maailmannäky ja kolmas merkitys. Keskustelua ITE-kirjallisuudesta
- » Reetta Pekkanen: Miksi valita sanoa vielä sittenkin jotain
- » Juha-Pekka Kilpiö: Kirjeenvaihto
- » Juha-Pekka Kilpiö: Luvun luku